

Ірина ДРОК,
завідувач науково-дослідної
лабораторії превентивної діяльності
та соціологічних досліджень
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,
майор поліції

ВПЛИВ ІНДЕКСУ СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ НА ЄВРОПЕЙСЬКУ ІНТЕГРАЦІЮ УКРАЇНИ

Основним напрямом зовнішньої політики України є її європейська інтеграція, яка полягає у проведенні системного реформування різних сфер відповідно до норм і стандартів європейської спільноти. Однією з головних проблем у процесі реалізації вимог, висунутих Європейським Союзом до України, є системна корупція в державному та приватному секторах України. Це всеосяжне явище, яке пронизує українське суспільство, загрожує національній безпеці, реально порушує Конституцію України та суспільний лад і є однією з причин зростання тіньової економіки України. Воно просочилося в інститути влади, партійної системи та інститути громадянського суспільства. Прояви корупції впливають на усі аспекти суспільного життя, сприяють розповсюдженню організованої злочинності, породжують соціальну напругу та ставлять під сумнів спроможність органів влади впровадити заходи, спрямовані на подолання системної кризи та сприяння позитивному розвитку України, включно з організаційними та практичними діями. З метою протистояння корупційним проявам в українському суспільстві на підставі міжнародних угод та відносин не один рік застосовуються міжнародні правові інструменти, ефективність яких забезпечує поступове подолання даного явища. Однак темпи такої діяльності не відповідають витраченим зусиллям.

Усі реалізовані Україною кроки чітко відслідковуються та оцінюються міжнародною спільнотою, що виражається в подальшому щорічному цифровому еквіваленті. Міжнародно визнаним є зведений індекс сприйняття корупції в світі (СРІ), розроблений міжнародною організацією Transparency International шляхом регулярного використання думок експертів про рівень корупції в конкретній державі. Індекс вважається найбільш повним і надійним вимірюванням корупції разом зі схожими на нього засобами вимірювання корупції, наприклад, контролю корупції Світовим банком.

СРІ відображає позицію підприємців, капіталовкладників, осіб, що вивчають ринок, та ін. Зведений індекс відтворює позицію бізнесменів приватного сектора і рівень відображення корупційних проявів у громадській

державній сфері. Європейська комісія позитивно відмітила методику визначення зведеного індексу та наклала відповідний гриф.

Зважаючи на таке значення індексу, необхідно проаналізувати показники сприйняття корупції в державах, які стали членами Європейського Союзу у ХХІ столітті. Для порівняння з показниками України обрані такі держави:

- Хорватія (член ЄС з 2013 р.);
- Румунія (з 2007 р.);
- Болгарія (з 2007 р.);
- Польща (з 2004 р.);
- Латвія (з 2004 р.);
- Литва (з 2004 р.);
- Естонія (з 2004 р.);
- Словенія (з 2004 р.);
- Словаччина (з 2004 р.);
- Чехія (з 2004 р.);
- Угорщина (з 2004 р.).

Динаміка індексу сприйняття корупції в державах, які стали членами Європейського Союзу у ХХІ столітті, свідчить про те, що результати протидії корупції в цих державах є в цілому на порядок вищими за показники України. У 2023 р. Україна перебувала на тому рівні сприйняття корупції, котрий Хорватія, Болгарія, Латвія та Словаччина мали у 2000 р. На момент набуття членства в Європейському Союзі індекс сприйняття корупції в Хорватії становив 48; Румунії – 3.7 (37 відповідно до способу вимірювання, встановленого в 2012 р.); Болгарії – 4.1 (41); Польщі – 3,5 (35); Латвії – 4 (40); Литві – 4.6 (46); Естонії – 6 (60); Словенії – 6 (60); Словаччині – 4 (40); Чехії – 4.2 (42); Угорщині – 4.8 (48); в середньому – 4.08 (40.8). Україна поступово та стабільно нарощує індекс сприйняття корупції, щороку підвищуючи його. Динаміка індексу сприйняття корупції України з 2000 по 2023 роки свідчить про те, що зростання українського показника відповідає світовим тенденціям, а в деяких випадках навіть випереджує їх (наприклад, середній темп росту індексу сприйняття корупції в державах, які стали членами ЄС у ХХІ ст., – 1.4 % проти 4.4 % в Україні), однак в абсолютних значеннях станом на 2023 р. показники були недостатніми для держави, що прагне увійти до європейської спільноти. Так, станом на 2000 р. Україна мала найнижчий показник із вибірки – 1.5 (15). Прогнозуючи результативність застосування в подальшому заходів протидії корупції державними органами України, можна стверджувати про досягнення належного рівня сприйняття корупції, який дозволить Україні стати членом Європейського Союзу у найближчій перспективі (від двох до трьох років при збереженні існуючого темпу росту), якщо орієнтуватись на історію її європейських сусідів.

Збільшення вказаного показника на десять позицій підтверджує існування позитивних змін в українському суспільстві. Більш детальний аналіз представленої статистики демонструє поступовий набір обертів боротьби з корупцією в Україні протягом 2012–2017 років та відносну стабільність України у світовому рейтингу в 2018–2022 роках. Періоди трансформації державності та запровадження антикорупційних механізмів співпадають з періодами підвищення показника України в світі у рейтингу СРІ. Наприклад, найбільше зростання індексу – на три позиції – відбулося у 2020 р. Це сталося завдяки запровадженню в Україні діяльності Вищого антикорупційного суду з відповідною підсудністю, а також реорганізації діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції [1]. Найбільший відкіт назад відбувся напередодні. У 2019 р. на дві одиниці впав показник індексу через невиконання більшості рекомендацій міжнародної спільноти щодо застосування інструментів зниження рівня корупції.

Збільшення індексу сприйняття корупції в Україні на три одиниці у 2023 р. свідчить про спроби держави виконати взяті на себе зобов'язання у подоланні корупції та наблизенні до світових стандартів. У 2023 р. результат України є одним із найуспішніших показників за вказаний період у світі, незважаючи на тривалість збройного конфлікту на її території. Досягнення такого результату відбулося завдяки ухваленню та реалізації Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки [2] та Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки [3], тобто врегулюванню та координації на нормативному рівні діяльності всіх органів державної влади, спрямованої на подолання корупції. На скоординованість таких дій як необхідну умову якісної протидії проявам корупції, зокрема, вказує Конвенція ООН проти корупції [4], що ратифікована Україною. Формування стратегії боротьби з корупцією можна визначити як найвагоміший засіб, гарантування відповідної координації, що набула популярності. Схожі стратегії боротьби з корупцією застосовуються урядами деяких країн у різних регіонах світу із різним ступенем економічного та соціального розвитку, як-от: Велика Британія, В'єтнам, Йордан, Румунія, Єгипет, Вірменія тощо.

Другою підставою для підвищення рейтингу України була активізація затримань і розслідувань кримінальних справ за вчинення корупційних злочинів у особливо великих розмірах. Особливе обурення суспільства викликало викриття злочинців, які вчинили протиправні корупційні дії у сфері оборони України та надання забезпечення військовим. Однак перед правоохоронними органами України стоїть ще велика кількість завдань, адже показові затримання злочинців-корупціонерів мають поодинокий характер.

Третім фактором, що вплинув на показник України в рейтингу СРІ, є проведення більшості закупівель у «Prozorro». Реалізація цього механізму боротьби з корупцією найбільше вітається міжнародними партнерами, адже має практичну спрямованість та є діючим державним інструментом. В умовах збройного конфлікту вказаний інструмент був покликаний забезпечити всебічну підтримку громадян, держави і Збройних Сил України.

Отже, доходимо висновку про пряму пропорційну залежність запроваджених інструментів боротьби з корупцією з рівнем її сприйняття. Представлена динаміка підтверджує необхідність подальшої роботи державних органів у напрямі реалізації кардинальних змін в українському суспільстві шляхом впровадження додаткових інструментів, що є ефективними в зарубіжних державах. Можливо, запровадження інноваційних авторських інструментів боротьби з корупцією також сприятиме її подоланню.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження критеріїв та Методики проведення оцінювання ефективності діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції: постанова Кабінету Міністрів України від 20.05.2020 р. № 458. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/458-2020-%D0%BF#Text>.
2. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.
3. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 р. № 20. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>.
4. United Nations Convention Against Corruption. Vienna, Austria: Vienna International Centre, 2004. 65 p. URL : https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf.
5. Transparency International. URL : <https://www.transparency.org/en/>.

Віктор БОГУСЛАВСЬКИЙ,
завідувач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Богдан БОБОШКО,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

МЕТОДИ НАВЧАННЯ СПІВРОБІТНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ДО СПЕЦИФІКИ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ

У сучасному світі ймовірність техногенних катастроф постійно зростає, що ставить під загрозу як людське життя, так і інфраструктуру. Співробітники сектору безпеки та охорони відіграють вирішальну роль у забезпеченні безпеки та захисті населення під час таких надзвичайних ситуацій. Для ефективного функціонування в екстремальних умовах ці співробітники повинні бути належно підготовленими та навченими використовувати спеціалізовані методи та стратегії.

Техногенні катастрофи можуть призвести до масового порушення громадського порядку, руйнування інфраструктури, викидів небезпечних речовин тощо. У таких умовах ефективна робота сектору безпеки та охорони